

Nesouvislé texty

Nesouvislé texty, známé také jako dokumenty, jsou uspořádány odlišně než texty souvislé a jejich čtení si tudíž vyžaduje odlišný přístup. Zatímco nejmenší částí souvislých textů je věta, nesouvislé texty jsou složeny z několika útvárů. (Kirsch & Mosenthal, 1990). Mohou se skládat z jednotlivých a jednoduchých útvárů, většina z nich je však složena ze souboru různě sloučených jednoduchých útvárů. V tomto pojednání o nesouvislých textech se nezmiňujeme o jejich využití či o jejich běžně užívaných označeních, nýbrž identifikujeme základní rysy, které jsou společné pro mnoho různých textů. Čtenáři, kteří rozumí struktuře textů, dokáží lépe rozpoznat vztahy mezi jejich jednotlivými složkami a porozumět tomu, které texty jsou si podobné a které jsou odlišné.

Příkladem nesouvislých textových útvárů jsou seznamy, tabulky, grafy, diagramy, reklamy, jízdní řády, katalogy, rejstříky a formuláře. Tyto textové útvary se vyskytují v tištěných i elektronických médiích.

Následující dvě kategorie textového formátu byly přidány až do koncepčního rámce pro PISA 2009. Na základě poznání, že mezi čtené texty je důležité zahrnout informace v různých formátech a ve větším množství textů, byly jako samostatné textové formáty rozlišeny *smíšené texty* a *soubory textů*.

Smíšené texty

Mnoho textů v tištěné i elektronické podobě jsou samostatnými a soudržnými celky, které tvoří soubor prvků v souvislém i nesouvislém formátu. V dobře vytvořených smíšených textech se jeho jednotlivé části (např. prozaické vysvětlení obsahující graf nebo tabulku) vzájemně doplňují prostřednictvím vazeb, které na konkrétní i obecné úrovni přispívají k soudržnosti a ucelenosti textu.

Smíšený text je formát, který se v tištěném médiu běžně vyskytuje v časopisech, příručkách a zprávách, ve kterých autor využívá ke sdělení informací různé způsoby podání. V elektronickém médiu jsou smíšenými texty obvykle autorské webové stránky, které obsahují kombinaci útvárů, prozaicky psaných odstavců a často také grafických prvků. Kombinaci textů v souvislém a nesouvislém formátu nalezneme také v textech založených na zprávách, jakými jsou různé online formuláře, e-mailové zprávy a diskuzní fóra.

Soubory textů

Pro účely koncepčního rámce čtenářské gramotnosti PISA jsou soubory textů definovány jako texty, které byly vytvořeny nezávisle na sobě, dávají též nezávisle na sobě smysl a jsou při nějaké příležitosti znázorněny zároveň, nebo jsou volně propojené pro účel testování. Vazba mezi texty nemusí být zřejmá, mohou se doplňovat nebo si vzájemně protiřečit. Např. soubory webových stránek různých společností poskytujících rady pro cestovatele mohou a nemusí poskytovat podobné informace pro turisty. Soubor textů může nabývat jediného „čistého“ formátu (např. souvislého), nebo může zahrnovat souvislé i nesouvislé texty.

Testové úlohy v tištěném médiu jsou většinou i nadále klasifikované jako souvislé nebo nesouvislé, přičemž zhruba dvě třetiny těchto úloh jsou připisovány souvislým textům a jedna třetina textům nesouvislým. Ačkoliv byly smíšené texty a soubory textů použity už v testování PISA 2000, nebyly klasifikovány jako zvláštní kategorie, nýbrž byly spíše popsány jejich jednotlivé souvislé a nesouvislé části. Při vývoji úloh pro testování PISA 2009 bylo vynaloženo zvýšené úsilí, aby zahrnovaly stimuly (úvodní texty) tvořené smíšenými tištěnými texty a soubory tištěných textů a aby obsahovaly úlohy, které vyžadují, aby si čtenář spojil informace z různě naformátovaných částí ve smíšeném textu či napříč souborem textů. V předchozích šetřeních PISA bylo několik úloh, které vyžadovaly spojování informací ve smíšeném textu nebo napříč souborem textů, tříděno podle textového formátu tak, že se posuzovalo, která část stimulu (tj. souvislý či nesouvislý text) má být předmětem důkladnějšího